

کتاب، دانایی، عدالت

○ رضا فلاح

طی می‌کند و هر اندازه کشورها روند رو به رشد را طی می‌کنند نیاز آنها به کتاب و کتابخوانی افزایش می‌یابد تا بتوانند با به پای رشد تکنولوژی، دانش و معارف مورد نیاز برای آینده را به نسلهای بعدی منتقل کنند.

اما جایگاه کتاب در ایران در کجای توسعه قرار دارد؟ مردم برای کمال طلبی چه مقدار به مطالعه کتاب احتیاج نیاز می‌کنند؟ کتاب چه مقدار سبب هزینه و مصرف خانواده‌ها را به خود اختصاص می‌دهد؟ ایرانیان چه مقدار کتاب می‌خوانند؟ آیا کتاب به آسانی در دسترس مردم قرار می‌گیرد؟ چقدر جامعه ما برای کتاب، پدیدآورنده، کتابخوان، کتابخوانی و... ارزش مادی و معنوی قایل است؟ و...

بررسی تک‌تک این سوالات یا سوالات مشابه دیگر نیازمند بررسیهای جامعه‌شناسی، آسیب‌شناسی اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی است که از هدف این مقاله خارج است. اما در یک پاسخ خلاصه شده می‌توان گفت که اولاً، میزان کتابخوانی در کشور ما بسیار پایین و نگران‌کننده است و ثانیاً، کتاب به آسانی در اختیار مردم اقصی نقاط کشور قرار نمی‌گیرد.

برگزاری نمایشگاهها و جشنواره‌های کتاب و کتابخوانی، از یک طرف تولیدات فرهنگ مکتوب را به شیوه بهتر و سهلتری در اختیار مردم قرار می‌دهد و از طرف دیگر ذهن جامعه را برای توجه به کتاب و کتابخوانی بیدار می‌کند و از طریق رسانه‌ها و اطلاع‌رسانی، مردم را درگیر مسائل کتاب و تشویق به کتابخوانی می‌کند. از جمله این نمایشگاهها، جشنواره هفته کتاب است که یک هفته به کتاب و کتابخوانی اختصاص پیدا می‌کند. در این یک هفته، دانشگاهها، مدارس، مساجد، روستاها، حتی زندانها و مراکز اصلاح و تربیت و هر کجایی که بتوان کتاب را عرضه کرد، فعال می‌شوند و جشنهای زیبایی برای کتاب، کتابخوان و کتابخوانی برگزار می‌گردد. برگ هشتم مروری است بر هشتمین دوره هفته کتاب که خود رسالت اطلاع‌رسانی کتاب را نیز بر عهده دارد.

«هفته کتاب در بین سایر فعالیتهای حوزه کتاب، از ویژگیهای ممتاز و متمایزی برخوردار

صورت گرفته در روزهای مختلف هفته کتاب، قبل و بعد از آن اطلاع نسبتاً کاملی به دست آورد. به نظر نگارنده این تلاش فعالیتی هدفمند و در عین حال بسیار مفید در عرصه اطلاع‌رسانی کتاب است. اگر این اطلاع‌رسانی صورت بگیرد، افکار جدید پیدا نمی‌شود؛ فرصت ارائه اندیشه‌های نو ایجاد نمی‌شود؛ برنامه‌ریزی برای آینده و فعالیتهای بعدی بدون پشتوانه صورت می‌گیرد و در عین حال علاقه‌مندان از آن بی‌بهره می‌مانند. «کتاب در عصر گسترش رسانه‌های الکترونیکی و سایر رسانه‌های ارتباط جمعی همچنان به عنوان یک رسانه پایا و ماندگار مطرح و نقش آن در توسعه فرهنگی کشورها امری پذیرفته شده و اجتناب‌ناپذیر است. کتاب به عنوان یک کالای فرهنگی همواره موجب رخدادهای فرهنگی عظیم در سطح بین‌المللی و نیز در سطح ملی شده است.»

○ کتاب، با توجه به جایگاه و قدمت خود در تاریخ علم، باید جای خود را به منزله یک کالای ضروری و لازم در بین اقشار جامعه باز کند. همواره بین کتاب و توسعه جوامع یک رابطه دوسویه بوده است. تاریخ تمدن ایران و جهان خود مبین این نکته است. از یک سو، کتاب در هر دوره و زمان به منزله یک ابزار مهم و معتبر توسعه به شمار می‌رفته است. با نگاهی گذرا به تاریخچه جوامع پیشرفته کنونی، نقش و جایگاه کتاب، کتابخانه و کتابخوانی را همراه با توسعه آن کشورها می‌توان به خوبی مشاهده کرد. کتاب به منزله مهمترین ابزار انتقال دانش، فرهنگ و معارف بشری در گذشته و در حال حاضر، زمینه‌ساز توسعه علوم و دانش بشری بوده است. بنابراین، نمی‌توان در طول تاریخ، جامعه متمدن و پیشرفته‌ای را شناسایی کرد که کتاب در توسعه آن نقش عمده‌ای ایفا نکرده باشد.

از سوی دیگر، جوامع متمدن و توسعه یافته و حتی کشورهای در حال توسعه از کتاب به منزله یک ابزار مهم ابقا و ادامه حیات تمدن یا طی کردن روند توسعه سود می‌جویند. در جوامع توسعه یافته، کتابخانه، رشد کمی و کیفی تولید کتاب، رشد میزان کتابخوانی و... همواره روندی رو به رشد را

- برگ هشتم (هشتمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۹)
- تهیه و تدوین: محسن رضایی، علی‌اکبر عبدالحسینی، زیبا درفشه
- خانه کتاب، ۱۳۸۰



برای دومین سال متوالی کتاب، دانایی، عدالت با عنوان برگ هشتم تدوین و به بازار کتاب عرضه شد. سال ۱۳۷۹، کتاب برگ هشتم، ویژه هشتمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۸ تدوین و منتشر شد. سال ۱۳۸۰، کتاب برگ هشتم، ویژه هشتمین دوره هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۹ را محسن رضایی، علی‌اکبر عبدالحسینی و زیبا درفشه تدوین و در شمارگان ۱۲۰۰ نسخه منتشر کردند. برگ هشتم با زیر عنوان «کتاب، دانایی، انتظار» تزیین شده بود و برگ هشتم با زیرعنوان کتاب، دانایی، عدالت». البته دلایل این نامگذاری برای نگارنده روشن نشد و در پیشگفتار و مقدمه کتاب نیز مطلبی ذکر نشده است.

برگ هشتم را می‌توان آیین تمام‌نمای هشتمین دوره هفته کتاب دانست. هر خواننده‌ای با مطالعه و بررسی آن می‌تواند از تمامی فعالیتهای



اما در یک پاسخ خلاصه شده می توان گفت که اولاً، میزان کتابخوانی در کشور ما بسیار پایین و نگران کننده است و ثانیاً، کتاب به آسانی در اختیار مردم اقصى نقاط کشور قرار نمی گیرد

است. از جمله این ویژگیها حضور فعال دستگاهها و نهادهای فرهنگی کشور در امر توسعه کتاب و کتابخوانی است و نیز انسجام فعالیتهای مربوط به این حوزه و ایجاد هماهنگی های لازم و همکاری بین دستگاهها بسیار حایز اهمیت است.»

در ابتدای کتاب، کلیات هفته کتاب شامل آیین نامه هفته کتاب، روند فعالیت ستاد برگزاری هفته کتاب، جدول روزهای نامگذاری و مصوبات ستاد برگزاری هشتمین دوره هفته کتاب آمده است.

هشت فصل اول کتاب اختصاص به هشت روز هفته کتاب دارد. در واقع، تدوین کنندگان کتاب، هر روز از روزهای هشتمین دوره هفته کتاب را به طور مفصل و نسبتاً کامل در یک فصل آورده اند. فصل اول اختصاص به «روز کتاب و پدیدآوردن گان» (۷۹/۸/۱۷) دارد که گزارش مراسم افتتاح هشتمین دوره هفته کتاب و متن سخنرانیهای انجام شده را دربر می گیرد. فصل دوم مربوط به «روز کتاب، کتابخانه و خادمان نشر» (۱۹/۸/۱۹) است که گزارشها و سخنرانیهای مراسم تجلیل از خادمان نشر، مراسم گلریزان و تجلیل از پیشکسوتان صنف ناشر و کتابفروش، مراسم تجلیل از خادمان فرهنگ و کتابداران نمونه و اولین دوره سراسری کارگاههای آموزشی چاپ و نشر در آن آمده است.

«روز کتاب و روستا» (۷۹/۸/۲۰) عنوان فصل چهارم کتاب است که شامل گزارشهای گردهمایی تبیین ویژگیها و جایگاه کتاب در جامعه روستایی و مراسم افتتاح نمایشگاه تخصصی کتابهای آموزشی و کمک آموزشی است. فصل پنجم به «روز کتاب و ادبیات دفاع مقدس» (۷۹/۸/۲۱) اختصاص دارد. در این فصل خوانندگان با سرفصلهایی نظیر: مراسم تجلیل از نویسندگان ادبیات دفاع مقدس و مراسم افتتاح ۱۱۰ نمایشگاه کتاب در مراکز تأمین و تربیتی آشنا

گردهمایی راههای توسعه نشر بین المللی کتاب ایران و گزارش مراسم ارزیابی هشتمین دوره هفته کتاب را می توان در این فصل مطالعه کرد.

فصل نهم کتاب گزارشهای مختلف از فعالیتهای اطلاع رسانی در هفته کتاب را دربر می گیرد. آخرین فصل کتاب یعنی فصل دهم اختصاص دارد به حضور و فعالیتهای انجام شده هفته کتاب در داستانهای مختلف کشور. این فصل گزارشهای مختلفی از برگزاری مراسم و نمایشگاههای کتاب در استانهای مختلف کشور در هشت روز هفته کتاب را دربر می گیرد.

کتاب در آخر با تصاویر مختلف از فعالیتهای مختلف هفته کتاب مزین شده است که بیان کوچکی است از تلاشی بزرگ و به یادماندنی.

نگارنده ضمن تقدیر و تشکر از تدوین کنندگان کتاب به جهت اطلاع رسانی نسبتاً کامل و دقیق از برگزاری بزرگترین جشنواره کتاب کشور، پیشنهادی جهت کاربردی تر کردن کتاب ارائه می دهد که امید است مقبول افتد:

کتابی با چنین مختصات و محتوایی جا دارد که نگاهی هر چند کوتاه به برگزاری مراسم هفته کتاب در سالهای گذشته داشته باشد. اگر در آخر کتاب بخش ویژه ای فهرست فعالیتهای هفته کتاب سالهای گذشته، به انضمام آمارهای مهم آنها را به خوانندگان ارائه می داد، می توانست زمینه مناسبی برای بهره برداری بهتر محققان فراهم آورد و در عین حال، خوانندگان را در بررسی مقایسه ای و نیز تغییر و تحولات صورت گرفته در هشت دوره هفته کتاب کمک می کرد.

برگزاری نمایشگاهها و جشنواره های کتاب و کتابخوانی، از یک طرف تولیدات فرهنگ مکتوب را به شیوه بهتر و سهولتری در اختیار مردم قرار می دهد و از طرف دیگر ذهن جامعه را برای توجه به کتاب و کتابخوانی بیدار می کند و از طریق رسانه ها و اطلاع رسانی مردم را درگیر مسائل کتاب و تشویق به کتابخوانی می کند

می شوند.

فصل ششم «روز کتاب و ولایت» (۷۹/۸/۲۲) نام دارد که سرفصلهایی چون مراسم انتخاب و معرفی دومین دوره کتاب سال ولایت، معرفی اجمالی زندگینامه و آثار برخی از برگزیدگان دومین دوره کتاب سال ولایت را دربر می گیرد. «روز کتاب و دانشجو» (۷۹/۸/۲۳) با سرفصلهایی چون مراسم تقدیر از دانشجویان نویسنده برتر در هفتمین دوره کتاب سال دانشجویی و نشست علمی کتاب دینی و دانشجو، محتوای فصل هفتم کتاب را تشکیل می دهد. فصل هشتم نیز اختصاص دارد به «روز کتاب ایران و جهان» (۷۹/۸/۲۴). سخنرانیهای مربوط به دومین